
Декларация на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно защитата на журналистиката и безопасността на журналистите и на другите медийни участници

1. Журналистите и другите медийни участници все повече са подложени на заплахи и сплашване, отнема им се свободата, превръщат се в обект на физически атаки и дори са убивани заради разследващата си дейност, изказани мнения или отразяване на събития. Често съответните държавни органи не реагират достатъчно непримиримо на тези нарушения и престъпления, за да изправят извършителите пред съда, което води до утвърждаването на култура на безнаказаност.
2. Тази тревожна ситуация не се ограничава само до професионалните журналисти и класическите медийни участници. Както признават много междуправителствени организации, вкл. Комитетът за правата на човека на ООН в Общата си бележка №34^[1], обхватът на медийните участници се е разширил в резултат на възникването на нови форми на медиите в цифровата епоха.^[2] На риск са изложени и други лица, които допринасят за разгръщането на информирани обществени дебати, осъществяват журналистическа дейност или изпълняват функции на обществен пазител.
3. Правото на свобода на изразяване и правото да се получават и разпространяват информация, идеи и мнения без намеса са гарантирани от чл.10 на Европейската конвенция за защита на правата на човека (ETS No. 5, по-нататък „Конвенцията“). Разпоредбата е един от основните принципи, върху които се основава демократичното общество. Функциите на обществен пазител на медиите са жизнено важни за поддържането на тези права, както и за защитата на всички други човешки права. Злоупотребата с власт, корупцията, дискриминацията, престъпното поведение или нарушенията на човешките права се осветляват като пряк резултат от работата на разследващите журналисти и другите медийни участници. Оповестяването на фактите пред публиката има съществено значение за поправянето на подобни ситуации и за търсенето на отговорност от лицата.
4. Журналистите и другите, които изпълняват функции на обществен пазител чрез медиите, често са в уязвимо положение по отношение на държавните органи или на групи с могъщи интереси поради ролята им за информирането на публиката и за предизвикването на дебати по теми от обществен интерес. Пречките, създадени, за да се възпрепятства достъпът до информация от обществен интерес, не само биха могли да обезкуражат журналистите и другите медийни участници да изпълняват функцията на обществен пазител^[3], но биха могли да имат и негативен ефект върху безопасността и сигурността им.
5. Атаките срещу журналисти и други медийни участници са особено сериозни нарушения на човешките права, защото те са насочени не само срещу конкретните лица, но лишават другите от правото им да получават информация, като по този начин ограничават обществените дебати, които са същността на плуралистичната демокрация.
6. Европейският съд за правата на човека (ЕСПЧ) е на мнение, че ролята на журналистите в демократичното общество им дава правото да се ползват от засилена защита съгласно чл.10 от Конвенцията. Упражняването на медийната свобода, вкл. и по отношение на въпроси от важно обществено значение, обхваща задължения и отговорности. Закрилата, предоставена от чл.10 на журналистите във връзка с отразяването на теми от общ интерес, е подчинена на условието, че те действат добросъвестно, за да осигурят точна и

надеждна информация съгласно журналистическата етика.[\[4\]](#)

7. Европейският съд за правата на човека е постановил, че от държавите се изисква да създадат благоприятна среда за участието на всички лица в обществените дебати, която им дава възможност да изразяват мнения и идеи без страх.[\[5\]](#) За да изпълнят това, държавите трябва не само да се въздържат от намеса в индивидуалната свобода на изразяване, но имат и позитивното задължение да защитават правото на свобода на изразяване срещу заплахата от атаки, вкл. и от физически лица, като въведат ефективна система за закрила.

8. Премахването на безнаказаността е основно задължение на държавите като средство за въздаването на справедливост на жертвите, като фактор за възпиране на бъдещи нарушения на човешките права, както и за да се укрепват върховенството на закона и общественото доверие в съдебната система.[\[6\]](#) Всички атаки срещу журналистите и другите медийни участници трябва да се разследват енергично и навреме, а извършителите – да бъдат дадени на съд. Ефективното разследване на подобни атаки изисква да се вземе съответно предвид и по прозрачен начин всяка възможна връзка с журналистическата дейност.

9. Една благоприятна среда за обществени дебати изисква държавите да се въздържат от сплашване чрез съда, като ограничават правото на лицата да разпространяват информация от обществен интерес, прилагайки произволно или непропорционално закона, по-специално нормите на наказателното право, които се отнасят до клеветата, националната сигурност или тероризма. Своеволното използване на законите поражда възпиращ ефект за упражняването на правото да се разпространяват информация и идеи и води до автоцензура. Нещо повече - бързият и свободен достъп до информация като общо правило и безпрекословната защита на източниците на информация на журналистите са съществени условия за нормалното осъществяване на журналистическата дейност, по-специално на разследващата журналистика.[\[7\]](#)

10. Наблюдението над журналисти и над други медийни участници, както и проследяването на работата им в мрежата може да изложи на опасност легитимното упражняване на свободата на изразяване, ако се прави без нужните гаранции и може дори да застраши безопасността на съответните лица. То може също да подкопае защитата на журналистическите източници.

11. Предвид на изложеното дотук Комитетът на министрите:

- сигнализира държавите членки за големия брой доклади относно нападения върху журналисти и други медийни участници в някои части на Европа, вкл. и относно специфичните опасности, пред които са изправени жените журналисти. Това са атаки срещу правото на свобода на изразяване, на мнение и на получаване и разпространение на информация и идеи, като и срещу други основни права, уредени в Европейската конвенция за защита на правата на човека;
- взема решение да улесни създаването на платформа в Интернет, изградена върху информацията, предоставена от организации, които се интересуват от медийната свобода с цел събиране на данни и публикуване на възможни нарушения на правата, гарантирани от чл.10 от Европейската конвенция за защита на правата на човека;
- обръща внимание на държавите членки да изпълняват позитивните си задължения да защитават журналистите и другите медийни участници от всяка форма на нападение и да сложат край на безнаказаността съгласно Европейската конвенция за защита на правата на човека и в светлината на решенията на Европейския съд за правата на човека. Поканват държавите членки да преразглеждат поне веднъж на две години съответствието на националното си законодателство и практика с тези задължения на държавите членки;
- насърчава държавите членки да дават своя принос в общите международни усилия за укрепване на защитата на журналистите и другите медийни участници, като осигуряват правни рамки и правоприлагащи практики, които са напълно в унисон с международните

норми за човешките права. Прилагането на Плана за действие на ООН за безопасността на журналистите и за проблема за безнаказаността е спешна и жизнено важна необходимост;

- ще засили нормотворческата си дейност и сътрудничеството за защита на журналистиката и сигурността на журналистите и другите медийни участници като приоритет и ще предоставя експертни знания на други международни организации, които са специална компетентност на Съвета на Европа;
- ще обсъди още мерки за гарантиране на защитата на журналистите от заплахи и насилнически действия, както и мерки за премахване на безнаказаността и за привеждане в съответствие на законите и практиките относно обидата и клеветата, борбата с тероризма и закрилата на журналистическите източници с Европейската конвенция за защита на правата на човека;
- ще се занимава със специалните предизвикателства и заплахи, с които се сблъскват жените журналисти в процеса на работата си.

[1] Обща бележка No. 34, т. 44: "Журналистиката е функция, която се упражнява от широк кръг участници, вкл. и от професионално подготвени и ангажирани на пълен работен ден репортери и анализатори, както и от блогъри и от други лица, които публикуват сами в различни форми в печата, в Интернет или другаде. Общите държавни системи на регистриране или лицензиране на журналисти са несъвместими с пар.3. Ограничени схеми за акредитиране са разрешени само там, където са нужни, за да осигурят на журналистите привилегирован достъп до определени места и/или събития. Подобни схеми трябва да се прилагат без дискриминация и в съответствие с чл.19 и други разпоредби на Международния пакт за граждански и политически права, основани на обективни критерии и съобразени с обстоятелството, че журналистиката е функция, споделена от широк кръг участници".

[2] Вж. Препоръка на Комитета на министрите до държавите членки относно ново понятие за медиите (CM/Rec(2011) 7

[3] Вж. в този смисъл *Таршашаг и Сабашагйогокерт срещу Унгария*, молба № 37374/05, решение от 14 април 2009 г., пар. 38.

[4] Вж. например *Стандарт Верлагсгезелшафт ООД (No. 2) срещу Австрия*, молба No. 37464/02, решение от 22 февруари 2007 г., пар. 38.

[5] *Динк срещу Турция*, молби № 2668/07, 6102/08, 30079/08, 7072/09, 7124/09, решение от 14 септември 2010 г., пар. 137.

[6] Вж. ръководните принципи на Комитета на министрите на Съвета на Европа относно премахването на безнаказаността за тежки нарушения на човешките права, приети на 30 март 2011 г.

[7] Вж. например Конвенцията на Съвета на Европа за достъп до официални документи (CETS No. 205) и Препоръката на Комитета на министрите Rec(2007)7 за правото на журналистите да не разкриват техните източници на информация.